

Nyckelkonstnärer i videokonstens historia

Idag ser de flesta konstnärer videon som ett konstnärligt medium bland många. Användandet av video som konstnärligt uttryck blandas med till exempelvis performance, måleri och foto. I första hand är man kanske inte videokonstnär, utan konstnär. Detta förhållningssätt var också vanligt bland de konstnärer som tidigt experimenterade med video – inspiration och erfarenhet hämtades från konstens alla hörn och samhället i stort.

Videokonstens historia är inte lång. Den löper parallellt med utvecklingen av tevediet och den tekniska utvecklingen av videon. Vissa namn återkommer gång på gång. Men vem är de egentligen? Och vad har de gjort? Här presenteras några av de konstnärer som ofta nämns i videohistoriens barndom.

ANDY WARHOL (1928-1987) USA. Warhol är en av konsthistoriens ikon. Det han har skapat både konceptuellt och i konstnärliga verk är omfattande. Även inom videokonsten var han en föregångare. Han var en av de första som använde portabel videokamera, redan 1965 experimenterade Warhol med den portabla kameran. Kända är hans "undergroundfilmer" från mitten av 60-talet som utspelar sig i innemiljöer i New York, till exempel *Chelsea Girls* (1966) eller *Sleep* (1963).

NAM JUNE PAIK (f. 1932) KOREA/USA. Utbildad musik- och konsthistoriker. Paik är en föregångare som började experimentera med tevediet i början av 60-talet. Han träffade 1958 experimentmusikern John Cage och deltog i början av 60-talet i Fluxusaktioner. Paik började med att attackera borgerskapets ljudsymbol, pianot, och gick därefter över till att undersöka den nya tidens ikon i hemmet, teveapparaten. Många anser att Paik skapade upprinnelsen till videokonsten med verket *Exposition of Music, Electronic, Television* på Galerie Parnass i Wuppertal, Tyskland, 1963. Verket var en installation med tolv teveapparater, uppochnervända, rispade och tilltygade. Tevesignalerna manipulerades – det var en apparatbunden föreställning. Paiks konst från 60-talets och framåt omfattar objekt, installationer, multimedieföreställningar och performance.

FLUXUS var en löst sammansatt grupp konstnärer som formades kring ledaren George Maciunas i New York under slutet av 1950-talet. Den konstnärliga aktiviteten fortsatte under 60- och 70-talet och kan bäst beskrivas som "låg konst". Konstnärliga uttryck, tekniker och vardagliga föremål blandades. John Cage var en stark influens i Fluxusrörelsen. Aktionerna fick bland annat inspiration från humorn, dadakonsten och Marcel Duchamps

avantgardistiska idéer från seklets början. Fluxus hade en social framtoning och ifrågasatte bland annat konsumtionskulturen.

VITO ACCONCI (f. 1940) USA. En av de tidiga experimentkonstnärer som använder videon som medium. Hans verk från 70-talet är föregångare till reality-tv. I *Theme Song*, 1973, ligger Acconci med ansiktet nära, nära kameranlinsen. Kedjerökande lyssnar han till musik, pratar med betraktaren och uppmanar denne att komma nära och interagera. I flera verk undersöker han var gränsen går för det personliga och integritetskrävande.

MARTHA ROSLER (f. 1943) USA. Rosler representerade den nya feminismen inom konsten. Videon *Semiotics for the kitchen*, 1975, handlar om hemmafrun, gestaltad av Rosler, bunden vid kökets alla göromål och hemmets bördor. Verket är en milstolpe i feministisk konst. Rosler åskådliggör i sin konst kvinnan och den domesticerade sfären. Hennes konst är, enligt Rosler själv, en inledning till kommunikation och ett sätt att öppna för konversation.

BILL VIOLA (f. 1951) USA. Viola gjorde sin första videofilm 1972. Karaktäristiskt för hans verk är intresset för människans perception och medvetande. Fokus i Violas konst ligger i att åskådliggöra och belysa tiden som fenomen, dess rytm och tröghet. Han arbetar ofta med videon i storskaliga installationer.

VALIE EXPORT (f.1940) ÖSTERRIKE. 1969 utvecklade hon det som hon kom att kalla "feminist aktionism". I Wien fanns de s.k. Wiener Aktionisten som arbetade med performance och aktioner, ofta med misogynna inslag. Export började använda video 1968 i videoinstallationer som ofta krävde publikens deltagande. Hon arbetar konceptuellt med kroppen som medium, som i till exempel *Touching, Body Poem*, 1970, som visar undersidan av nakna fötter.

Viktiga händelser i videokonstens historia

TEVEN OCH VIDEOKONSTEN

Videokonstens ursprung är tevetekniken. Teven blev under 50- och 60-talets snabbt populär i hemmen. Teven var för den tidiga videokonsten både en inspirationskälla och en motsättning till idén om kritiskt tänkande.

VIDEOKONSTENS ETABLERING

Videokonsten fick i mitten av 1960-talets sitt tidigaste fäste i New York, USA, och några år senare i Europa. Två amerikanska händelser har fått betydelse för videons definitiva etablering som konst; utställningen "TV as a creative medium" 1969 i Howard Wise Gallery i New York och beslutet 1970 av New York State Council of the Arts att ge ekonomiskt stöd till videokonst.

DEN FÖRSTA VISNINGEN AV LIVE VIDEO

De amerikanska konstnärerna Frank Gillette och Ira Schneider visade en av konsthistoriens första videokonstinstallationer, *Wipe Cycle*, under utställningen "TV as a creative medium", 1969. Installationen bestod av nio videomonitorer varav fyra visade förinspelat material från olika teveprogram och de övriga meddelade bilder av besökarna som steg in på galleriet. Det var en helt ny upplevelse för publiken att kunna se sig själv på skärmarna.

TIDIG VIDEOKONST I EUROPA

Videomediet etablerades senare i Europa jämfört USA. Galleristen Gerry Schum var den första som för en bred europeisk konstvärld introducerade konstvideon. Schum skapade två gallerier enbart för videokonst, TV-Gallery i Berlin och Videogalerie i Düsseldorf, både öppnade 1969.

Källor:

- *Fogtdals konstlexikon*, red. Sandström, Sven, Köpenhamn 1993-
- Hall, Doug och Sally Jo Fifer, *Illuminating Video: an essential guide to video art*, New York 1991

- *Konstperspektiv 2/04*, Stiftelsen Konstperspektiv, Malmö 2004
- Movin, Lars och Torben Christensen, *Kunst & Video i Europa: elektroniska understømmen*, Statens Museum for kunst/Det kongelige danske kunstakademi, 1996
- Rush, Michael, *Video art*, London 2003

Allmänt diskussionsunderlag om konstvideo

Uttryck och innehåll

1. Gör en "objektiv" beskrivning av videon, utan att försöka värdera.

- Vilken typ av konstverk rör det sig om?
- Är verket en del av en konstnärlig helhet, eller är det att betrakta som ett enskilt verk?
- Vad är det vi ser? Vad föreställer bilderna? Beskriv miljöerna.

2. Diskutera om hur berättarstrukturen är upplagd och strukturerad

- Hur är filmen klippt och konstruerad? Är det rörliga eller stillbilder?
- Långsamt eller snabbt tempo? Återkommer bilder, vad ger det för effekt?
- Är videon kronologiskt (en sammanhängande tidssekvens) eller ickelinjärt (collage/fragment) berättad?
- Inom videokonsten är det vanligt att man använder sig av icke linjärt tillvägagångssätt dvs. där handlingen inte är rak.
- Med snabba klipp och ickelinjär berättarteknik ställs det också större krav på betraktaren att i fantasin binda ihop och fullborda en svit bilder. Fundera på om ni tycker att det är riktigt resonemang.

3. Vad skiljer konstvideo från annan film? Jämför med långfilm.

- Finns det handling?
- Hittar ni några nyckelsituationer? Beskriv dem gärna.

4. Vilka är personerna i filmen, beskriv dem utifrån det du har sett. Vad är det för berättelse som beskrivs?

5. Vilken stil är utmärkande för videon? Realism? Surrealism?

6. Vad har musiken och ljudet för påverkan på fillmen?

7. Videons relation till annan video/film.

- Finns det referenser till andra filmer?
- Kan man se att konstnären har varit påverkad av någon annan konstnär eller filmskapare?

8. Har verket en titel?

- Varför tror ni konstnären har valt just den titeln?
- Har titeln betydelse för förståelse av verket?

9. Är det en positiv eller negativ stämning i fi lmen? Hur vill du beskriva dina upplevelser av konstverket? Utveckla.

Ordförklaringar

Appropriering – inom samtidskonst betyder det att "beslagta" andras bilder och göra dem till sina påföres nya och helt andra betydelser.

Främmandegörning – för att få uppmärksamhet kan man behöva bryta mot normer som exempelvis att göra det bekanta obekant, med andra ord en främmandegörning.

Postproduktiv konst – i den postproduktiva konsten bearbetar man inte ursprungliga material. Man utgår ifrån redan existerande kulturella ting.

Intertextualitet – citeringar ur, plagiat av och allusioner till andra texter

Fördjupning

- Låna en konstvideo från Sveriges Konstföreningar, vi har filmer med Bill Viola, Viking Eggeling, Peter Fischli m.fl
- ["Pedagogisk Guidebok om rörlig bild"](#), Riksutställningar 2010, finns tillgänglig on-line som PDF.
- "En introduktion till videokonsten" av Max Liljefors, Studentlitteratur AB, 2005, Svenska, ISBN:9144038321
- "Konst som rörlig bild, från Diagonalsymfonin till Whiteout.", red. Astrid Söderbergh Widding, (SAK Årsbok, 2006)

Materialet är sammanställt av Kristina Möster-Nilsson och Nicolas Hansson.